

---

dr Radomir MILAŠINOVIĆ¹
Miroslav TALIJAN²

Društveni konflikti u eri unipolarizacije sveta

Social Conflicts in the Era of World Unipolarisation

Sažetak

U cilju sagledavanja naslovljene problematike nameću se sama po sebi dva osnovna pitanja. To su:

- 1. Kontinuiranost, aktuelnost i učestalost konflikata,*
- 2. Paralelno sa prvim, aktuelni proces unipolarizacije.*

U cilju sagledavanja relevantnih činilaca vezanih za uzroke i manifestacione oblike konflikta koji su prisutni u mnogim regionima sveta (centralna i jugoistočna Evropa, posebno balkan, Bliski istok, Rusija, Gruzija, Indokina, Indonezija, Afrika, itd.), neophodno je objasniti i drugi paralelni proces unipolarizacije i stvaranja novog svetskog poretka.

Poenta u radu je na agensima integrativnih i dezintegrativnih procesa, zatim uzrocima konflikata, vrstama, bezbednosnim rizicima i njihovim posledicama. Isto tako obrađena je dominantna uloga SAD u svetskim poslovima, kao i identitet NATO-pakta i njegove izmenjene uloge u razrešenju konflikata, mogućnosti, pravovremenost i efikasnost reagovanja OUN i revitalizacija međunarodne pravne i druge "infrastrukture" u sprečavanju nastajanja novih i prevazilaženja postojećih sukoba.

Brzina događaja i njihova neočekivanost, kao što su rušenje Berlinskog zida, raspad Sovjetskog saveza, SFTJ, nestanak Varšavskog ugovora, urušavanja sistema u zemljama

---

¹ Redovni profesor, Viša škola unutrašnjih poslova – Zemun, Srbija

² Viša škola unutrašnjih poslova – Zemun, Srbija

realsocijalizma, rat na prostorima bivše Jugoslavije i druge velike promene. zatekle su potpuno nespremnu teorijsku misao. Zbog toga je naučna elaboracija ovih pitanja više nego nužna.

Pitanja koja su pokrenuta sa događanjima vezanim za terorizmi i implikacije koje iz toga proizilaze, posebno posle 11. septembra 2001. godine, svemu ovome daju posebnu dimenziju.

Pitanja terorizma kao izazivača konflikata, zaslužuju posebnu pažnju.

Čini se da je i sada veoma aktuelna čuvena krilatica Džordža kenana izrečena s početka šezdesetih godina da "onaj ko misli da će budućnost sveta biti bolja od prošlosti mora da jesasvim lud".

Ozbiljni teoretičari međunarodnih odnosa, kao savremeni period u životu međunarodne zajednice tretiraju razdoblje od završetka Drugog svetskog rata. Međutim, to je i suviše dugovremenska dimenzija s obzirom na brojnost događanja i promena koje su se u međuvremenu dogodile. Zato ćemo se u ovom radu uz kratak osvrt na zbivanja i to samo ona koja se odnose na nabranje sukoba od onih "lakših" do najtežih – ratnih, bazirati samo na period poslednje dekade XX i sam početak XXI veka.

Činilo se da će nestankom bipolarizacije međunarodnih odnosa i prestankom hladnog rata kao politike stalne pretnje silom i njenim najraznovrsnijim manifestacijama kao i upotrebom, svet, posle višedecenija straha od globalnog sukoba i konfrontacija. ući u daleko mirnije vode sa sigurnijim izgledima za bezkonfliktni život. Stvarnost je nažalost izneverila očekivanja. U ovom periodu došlo je do snažne planetarne fuzije skoro svih društvenih segmenata sa jasnom težnjom unipolarizacije i koncentracije moći malog broja država na čelu sa Sjedinjenim američkim državama.

Poslednjih godina suočeni smo sa najraznovrsnijim manipulacijama, od strane najmoćnijih, ne samo sa brojnim državama i narodima, već i sa ljudima i njihovim sudbinama. Nestanak ravnoteže snaga ili "ravnoteže straha", kao da je širom otvorilo vrata, kako reče Zbignjev Brežinski "orgijanju sile". U svemu tome dominiraju interesi jedne vlade i njene administracije, dok je na drugoj strani marginalizacija moći "nemoćnih", koji se tretiraju antiglobalisti i teroristi.

ARGENTINA:

Događaji u Argentini, 1955.
Peronistički događaji, 1956 – 1957.
Događaji u Argentini, 1962 – 1963.
RAT u Argentini 1976 – 1983.
RAT oko Fklendskih ostrva, 1982.

BOLIVIJA:

Gerilski rat u Boliviji, 1966 – 1967.
Događaji u Boliviji, 1971.

BURUNDI:

RAT u Burundi, 1972.

KAMPUĆIJA:

Vjetnamski rat, 1956 – 1975.
RAT u Kampučiji, 1970 – 1975.
Pogranični rat između Kampučije i Tajlanda, 1977.
RAT u Kampučiji, 1978.

ČAD:

RAT, 1965.
Pogranični rat između Čada i Libije.

KOLUMBIJA:

Gerilski rat u Kolumbiji, 1976.

KUBA:

Kubanska revolucija, 1956 – 1959.
Invazija u zalivu svinja, 1961.

EKVADOR:

Arapsko – izraelski rat, 1956.
Rat u jemenu, 1962 – 1970.
Arapsko – izraelski rat, 1973.
Libijsko-egipatski događaji, 1977.

ETIOPIJA:

Etiopsko – eritrejski događaji, 1961.
Pogranični sukobi između Etiopije i Somalije, 1963.

GRENADA:

Invazija od strane SAD, 1983.

GVINEJA BISAO:

RAT za neavisnost, 1962 – 1973.

Multinacionalne korporacije i moćne agencije poprimile su nova svojstva i višedimenzionalne uloge u procesu realizacije fuzionisanih, ekonomskih, političkih i vojnih interesa. Taj cilj se može identifikovati sa dva različita stanovišta. Prvo je nastojanje da se uspostavi gospodstvo nad svetom – imperium mundi – kroz prizmu čisto interesne vizije sveta. Korišćenje supremacije svih vidova moći gledano kroz prizmu stvaranja sveta kao “globalnog sela”, usrećenog ekonomskim blagostanjem, poštovanjem osnovnih ljudskih prava i sloboda, čime bi se ušlo u eru bezkonfliktnosti i “kraja istorije”.

No, pre bilo kakve teroijske elaboracije ovih stanovišta, daćemo nepotpuni pregled sukoba koji su se desili u svetu za nepunih pedeset godina, kao i onih u poslednjih deset.

Pažljivom analizom nivoa nasilja u nekoliko prošlih decenija, dovodi nas do saznanja da su desetine suverenih zemalja prošle ili prolaze kroz ratna pustošenja koja su imala za posledicu višemilionske žrtve i neizmerljiva materijalna razaranja.

Sagledavanje ove problematike ima kontinuiranu aktuelnost, i posebnu važnost, naročito zbog zbilje rata kroz koju su prošli narodi na području bivše SFRJ i prolaze oni na Bliskom istoku, u Aziji i sl.

Radi potpunije analize uzroka i posledica ratnih sukoba navešćemo samo neka ratna zbivanja koja su se odvijala na područjima nedovoljno razvijenih zemalja, kako bi smo mogli shvatiti navedene činjenice koje nas dovode do saznanja o faktorima i snagama koje su inicirale ili bile upletene u neke od oblika nasilja.

U pomenutom periodu došlo je do sledećih sukoba manjeg ili najekstremnijeg intenziteta.

AFGANISTAN:
RAT, od 1979.

ALŽIR:
RAT, Alžira za nezavisnost, 1954 – 1962.
RAT, između Alžira i Maroka, 1963 – 1964.

ANGOLA:
RAT, Angole za nezavisnost, 1961 – 1976.
RAT, u Angoli 1975.

GVAJANA:

Događaji u Gvajani, 1969.

INDIJA:

Pogranični spor između Kine i Indije, 1959 – 1962.

Rat između Indije i Pakistana, 1965.

Događaji na Cejlonu, 1971.

Pakistanski rat, 1971.

Rat između Indije i Pakistana, 1971.

INDONEZIJA:

Ačinski događaji, 1953 – 1959.

Ratovi u Indoneziji, 1957 – 1962.

Rat između Indonezije i Malezije, 1963 – 1966.

Događaji u Indoneziji i Istočnom Timoru, 1975.

IRAN:

Iranska revolucija, 1979.

Iračko – Iranski rat, od 1980.

KENIJA:

Ustanak, 1952 – 1956.

LAOS:

RAT u Laosu, 1954 – 1973.

Gerilski rat u Laosu, 1977.

LIBAN:

Građanski rat u Libanu, 1958.

Palestinski gerilski otpor, 1960 – 1983.

Jordanski događaji, 1970 – 1971.

Rat u Libanu, 1975.

Izraelska invazija Libana, 1982.

MALEZIJA:

Ratovi u Malajskim džunglama, 1948 – 1960.

RAT između indonezije i Malezije, 1963 – 1966.

MOZAMBIK:

RAT Mozambika za nezavisnost, 1962 – 1974.

Građanski nemiri i gerilski događaji u Mozambiku, 1976.

MAROKO:

Događaji u španskoj Sahari, 1976.

Alžirsko-marokanski događaji, 1963 – 1964.

NIKARAGVA:

RAT u nikaragvi, 1978 – 1979.

RAT u nikaragvi, 1982.

NIGERIJA

RAT između nigerije i Bijafre, 1967 – 1970.

PERU:

Gerilski događaji u Peruu, 1980.

RUANDA:

RAT u Ruandi, 1959 – 1961.

SAUDI ARABIJA:

Događaji u Jemenu, 1962 – 1970.

Događaji u Jemenu, 1979.

SIRIJA:

Arapsko-izraelski rat, 1967.

Događaji u Jordanu, 1970 – 1971.

Arapsko – izraelski rat, 1973.

Građanski rat u Libanu, 1975.

TAJLAND:

Pogranični rat između Kambodije i Tajlanda, 1977.

TANZANIJA:

Događaji u Zanzibaru, 1964.

TRINIDAD I TOBAGO:

Ustanak, 1970.

TURSKA:

Kiparski rat, 1963 – 1964. (grčko – turski) .

Kiparski rat, 1973. (grčko-turski) .

UGANDA:

RAT u Ugandi, 1978 – 1979.

VIJETNAM:

RAT u Vijetnamu, 1955 – 1956.

RAT u Vijetnamu, 1956 – 1976.

RAT u Kambodiji, 1970 – 1975.

Događaji u Laosu. 1977.

RAT u Kambodiji, 1978.

Kinesko – Vijetnamski događaji. 1979.

B. Konflikti u kojima su učestvovala i spoljne sile.

KINA:

Pogranični spor između Kine i Indije, 1959 – 1962.

Gerilski rat u Laosu, 1977.
Kinesko – Vjetnamski događaji. 1979.

VELIKA BRITANIJA:

Ratovi u Malajskim džunglama, 1948 – 1960.
Ustanak Mau-Mau, 1952-1956
RAT oko Fklendskih ostrva, 1982.
Sucka invazija, 1956.

FRANCUSKA:

RAT, Alžira za nezavisnost, 1954 – 1962.
Sucka invazija, 1956.

GRČKA:

Kiparski rat, 1963 – 1964. (grčko – turski) .
Kiparski rat, 1973. (grčko-turski) .

IZRAEL:

Rat, 1956.
Rat, 1967.
Rat 1973.
Ivazije u Libanu (Osirak) , 1982.
Okupiranje oblasti zapadne obale Jordana i Gaze, 1988.

HOLANDIJA:

Indondožanski ratovi, 1957- 1962.

PORTUGALIJA:

Rat Mozambika za nezavisnost, 1962 – 1974.
Rat Gvineje Bisao za nezavisnost, 1962 – 1974.
Rat Angole za nezavisnost, 1961 – 1976.

SOVJETSKI SAVEZ

Rat u Avganistanu, 1979 – 1988.

ŠPANIJA

Špansko-saharski rat, 1976.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE:

Rat u Vijetnamu, 1956 – 1975.
Građanski rat u Libanu, 1958.
Invazija u Zalivu svinja, 1961.
Građanski rat u Dominikanskoj Republici, 1965-1966.
Građanski rat u Kampučiji, 1970-1975.
Građanski rat u Libanu, 1975.
Građanski rat u Nikaragvi, 1982.
Invazija Grenade, 1983.

OSTALO:

Ratovi na prostorima Jugoslavije 1991- 1995

Ruanda, 1994.

Sukobi na području bivšeg SSSr.

Iskrčavanje na Haiti, 1994.

Napad na Irak, 1996.

Sukob u Rusiji (Čečenija) .

Sukobi u SRJ, 1998 – 1999.

Napad NATO-pakta na SRJ, 1999.

Ratu Avganistanu 2001 – 2002.

Sukobi na Bliskom istoku, 2002.

Iz navedenih primera nesumnjivo proizilazi da suštinska pitanja odnosa u međunarodnoj zajednici i dalje ostaju naizvesna i otvorena. Disproporcije u razvoju između razvijenih i nerazvijenih sve su izrazitije. Suština presija i pretnji najmoćnijih zemalja ne popušta ni na jednom sektoru. Njihova nespремnost da u većoj meri pomognu slabije razvijenim povećava neizvesnost u međunarodnim odnosima. Ukupne međunarodne odnose komplikuje postojanje niza kriznih žarišta. Nasleđe u odnosima između novonastalih zemalja i sporo prevazilaženje nagomilanih problema, različiti oblici oblici penetracija na prostorima drugih suverenih zemalja, i sl. Novi odnosi snaga u međunarodnim odnosima će se po svemu sudeći čuvati raznim oblicima dominacije čak i silom oružja. Gube se i prekravaju čak i državne granice koje kapital lako transformiše što ukazuje na to da su neke države izazvale vještačke krize i podstrekavale sukobe. Zbog toga su utvrđeni državno teritorijalni principi izgubljeni i nastali pod kontrolom moćnika. Ekonomska supremacija snažno je podpomognuta vojno – političkim hegemonizmom.

Zbog svega pomenutog nameće se krucijalno pitanje o odnosima u svetu i njegovoj bezbednosti. Činjenica je da svi dosadašnji sukobi, kao ni politika sile i razne podele nisu čovečanstvu donele razrešenje bilo koga problema. Deklarativno izjašnjavanje za politiku mira, a svakodnevno posezanje za "drenovom batinom", takođe ne razrešava postojeće konflikte i protivurečnosti u međunarodnoj zajednici. Na suprot ovim tendencijama u svetu postoje rešektne snage koje su iskreno zainteresovane za stvaranje uslova u kojima će biti moguće izgraditi osnovve trajnom miru i bezbednosti i nesmetani razvoj zemljama.

Zato je neophodno naći odgovore ili deo odgovora na neka od važnijih pitanja iz života savremene međunarodne zajednice.

Ova pitanja su se u sumraku dvadesetog veka sama po sebi nametnula bitnim promenama odnosa u svetu, ponašanjem najmoćnijih sila i ugroženošću u svim egzistencijalnim sferama većine zemalja i naroda. Jedno od najvažnijih pitanja koje je zahtevalo odgovor tiče se mehanizama kojima se diktiraju pravila ponašanja i realizuje politika sile, oglašujući se o sve usvojene i ustaljene međunarodne norme i institucije. Traži se odgovor i na pitanje da li će pobedom sile ili hoće li sredstvima i metodama stvaranja novog svetskog poretka većina čovečanstva doživeti nastali početak trećeg milenijuma srećnija ili će biti gurnuta u tamu još veće bede i siromaštva ne snalazeći se u uslovima nametnute nove demokratije i prava čoveka.

Bilo bi tragično ako bi umesto obećanja "zemaljskog raja", za sve poslušne, svet bio još jednom gurnut umesto u "svetlu" u krajnje neizvesnu budućnost i potpunu zavisnost od svakim danom sve jačih svetskih centara ekonomske, vojne i političke moći. O tome rečito govore krajnje selektivni i drastično uslovljavajući integracioni procesi, tako i vruća topljenja skoro svih obećanja, težak život ogromne većine u novostvorenim diktiranim uslovima.

Tragičnu sudbinu doživele su mnoge narodi i zemlje na različitim kontinentima, što sigurno neće moći izbeći ni mnogi drugi, pogotovo oni koji ne pripadaju redu velikih, ukoliko se produži vek trajanja neograničenih prava jačeg.

Konflikti su latentno prisutni i u odnosima između velikih sila, kao što su SAD, Rusija, Kina, Indija, i drugih zemalja, tako da se na svetskoj pozornici odvija igra moći u kojoj su glavni agensi rasznovrsni interesi. U svemu ovome treba prepoznati vezano za etiološku komponentu, šta je to što dovodi do pojave konflikta. Da li su oni samonikli ili uvezani ili i jedno i drugo u određenoj srazmeri.

Upravo ovim pitanjima treba se posvetiti najviša pažnja. U mnogim laboratorijama u svetu usavršavaju se do sada neprimenjivana oružja što sigurno ima svoje jasno određene strateške ciljeve. O tome govore već "pročitane" političke i druge igre oko bogatih regiona planete zemlje, kao i praktična delatost u "čišćenju" puteva na tim teritorijama. Osim pomenutog tvrdnju potkrepljuje i postojanje utvrđenih planova za realizaciju postavljenih ciljeva. Naime, među projektima za preuređenje sveta koji se kroje u tim laboratorijama postoje i oni koji se odnose na pojedine zemlje. Posebno je intrigantan

onaj koje je široko poznati američki teoretičar i analitičar Semjuel Hantington, tvorac doktrine, "sukobi civilizacija" i član američke Komisije za zajedničku dugoročnu strategiju, čiji su Članovi Bžežinski, Kisindžer, Vilijam Kvark, Bernar Šrajver, i drugi. Ova komisija je 1988. godine sačinila memorandum o Američkoj bezbednosti i strategiji za sledećih 20. godina.

U Hantingtonovoj viziji svetskog poretka za ovaj vek, u komee bi svet trebalo da bude podeljen na osam civilizacija (zapadnu, slovensko pravoslavnu, islamsku, japansku, konfučijansku, hindu, latinoameričku i afričku), da bi zemlje koje se nalaze na rubovima nekih od ovih civilizacija, a time i na "prvoj liniji udara", pa bi stoga morale da nestanu!"

Sigurno je da se u ovakvim teorijsko analitičkim doktrinama nalaze izvori za kreiranje politike pojedinih zemalja. Time dolazimo lakše do određenih zaključaka i potpunijih odgovora na naizgled paradoksalna pitanja.

Jedno od njih je, a čini se i vrlo značajno: U kojoj su meri takve tendencije u suprotnosti sa liberalnom demokratijom kao doktrinom individualne slobode i narodnog suvereniteta? Da li je ona zaista, kako tvrdi FRANCIS FUKUYAMA, "univerzalni proces", koji diktira zajednički evolucionistički model za celo čovečanstvo u pravcu liberalne demokratije"³. Ako je po postojećem obliku vladavine prepoznata krajnja tačka ideološke evolucije čovečanstva "kraj istorije", onda je sudbina sveta krajnje neizvesna. No to nisu sasvim nove i potpuno nove i nesumnjivo utopijske teorije o svetu i demokratiji koju nudi kao večnu formu vladanja.

Najbolji odgovor na ovakve i slične tvrdnje možemo naći u analiziranju i objašnjavanju razorno destruktivnih ponašanja nekih zemalja koje se odvijalo mimo svih formalno usvojenih načela i kodeksa kojima se regulišu međunarodni odnosi u svetu.

Drugo paradoksalno i najaktuelnije pitanje tiče se terorizma, kao metoda i sredstva za izazivanje konflikata i postizanje određenih ciljeva, odnosno promena odnosa u svetu. Istina takvi vidovi borbe odavnina su poznati, ali su poprimili niz novih obeležja, posebno u institucionalnom smislu u novijem periodu. Ove vidove borbe nazivamo diverzantsko terorističkim ili samo terorističkim aktivnostima.

---

³ Fukuyama, Francis, : "The End of History and The Last Man", New York - Toronto, 1992.

Dakle, genezu aktivnosti o kojima je reč možemo tražiti u dalekoj prošlosti međudržavnih obračuna, ali njihova institucionalizacija počinje početkom pedesetih godina u Sjedinjenim državama⁴. Kao model za njihovo konstituisanje poslužile su obaveštajno diverzantske formacije SAD i nekih drugih zemalja u periodu Drugog svetskog rata ("Komandosi"). U početku (1952.) te snage bile su samo u sastavu Ministarstva odbrane, i to u sklopu novoformirane uprave za posebne metode vođenja rata kojoj su bile podređene snage za specijalne namene. One su zamišljene kao produžena naoružana ruka Centralne obaveštajne službe, koje će delovati iza linije fronta pripremajući adekvatan teren za druge vrste planiranih aktivnosti. Inicijatori i osnivači ovih snaga bili su čuveni američki obaveštajci – brigadni general Edvard Lendsel, pukovnik Frensis Mils i Pukovnik Aron Benk. Misliju specijalnih snaga u svom dekretu formulisao je predsednik SAD Hari Truman na sledeći način: "Organizacija, obuka, rukovođenje i snabdevanje nezadovoljnika, aktivnosti u drugim zemljemama i obaranja vlada koje su neprijateljske prema Sjedinjenim Državama". Ovu delatnost trebalo je smatrati, kao metod strategijskih nastupanja i vid sadejstva svih rodova i snaga vojne sile. Njihova dejstva proširuju bojno polje do samog centra napadnute zemlje.

Džon Kenedi je 1961. godine transformisao specijalne snage proširivši njihov djelokrug, i to na teren "neobičnog rata sa neobičnim sredstvima". Glavne ličnosti angažovane na tom poslu bile su bivši načelnik Generalštaba M. Tejlor, ministar pravde Robert Kenedi i načelnik admiraliteta RM admiral A. Berk. Džon Kenedi je 1962. godine izjavio "Naše specijalne snage, koje su posebno obučene za neobjavljene mračne ratove našeg vremena, uvećane su za osam puta"⁵. Brojale su preko devet hiljada ljudi. Sa specijalnom obukom i regrutovani po veoma strogim kriterijumima predstavljali su respektnu snagu viskokvalifikovanih ubica.

Posle Kenedijeve pogibije, njegov naslednik L. Džonson, prema pisanju tadašnje američke štampe, uvećao je ove sange na preko dvadesetpet hiljada ljudi. Za narednih pet godina, kako je bilo planirano, taj broj trebalo je popeti na pedeset hiljada lica,

---

⁴ Brazilien, G. : "The Future of the U. S. Governnement", New York, 1971.

⁵ Jakovljević, F. J. : "Sekreti sekretnih službi SA", Izdateljstvo političeskoj literaturi, Moskva, 1973. , str. 71 – 79.

a za njihovo održavanje izdvajalo bi se blizu pet milijardi dolara. Iako formalno postoje u američkoj strukturi, njihov glavni rukovodilac i dalje je ostala Centralna obavještajna služba (CIA). U vezi s tim, francuski nedeljni časopis "Valjer aktjuzi" pisao je da su američke specijalne snage stavljene pod direktnu nadležnost CIA. Razvrstane su u brojne specijalizovane jedinice (nazivaju se "ruska", "mađarska", "češka", "ukrajinska", "poljska", itd.), a razmeštene su u različitim mestima SAD i drugih zemalja, njihovih saveznika (SR Nemačka) ⁶.

Kako navodi F. J. Jakovljević u knjizi "Tajne tajnih službi SAD", Pentagon i CIA specijalne snage tretiraju ne samo kao diverzante i teoriste, već kao i organizatore obavještajno – subverzivnih akcija u neprijateljskoj pozadini pomoću domaćih izdajnika i neprijatelja. Poznato je da je Pentagonu omiljen metod druge upućivati da izvlače vruće kestene iz vatre. U vezi sa pomenutim, neki autori navode da mnoge američke naučnoistraživačke ustanove i laboratorije koje rade za ove snage intenzivno razrađuju, usavršavaju i isprobavaju nova oružja i diverzantska sredstva – bešumne pištolje, automate, snajperske puške, minobacače, fuge, ampule sa otrovima, borbena otrovna sredstva i smrtnosne bakterije⁷.

Američka štampa je svjevremeno pisala da su u pomenutim laboratorijama realizirani projekti proizvodnje atomskog oružja u terorističkoj varijanti i završena ispitivanja terorističkog modela granate veličine kroketne kuglice sa trotilnim ekvivalentom od deset tona. U kasnijem periodu ove snage su brojno rasle i kvalitetno se usavršavale do neverovatnih razmera. navodimo nekoliko donekle poznatih primera iz veoma brojnih akcija specijalnih snaga kojima je rukovodila CIA. U vezi s tim izdvajamo nekoliok segmenata iz intervjua Philipa Ageea bivšeg pripadnika CIA, koji je posle dvanaest godina rada u njoj, odlučio da svetu saopšti čime se sve ova agencija bavi. Ph. Agee ističe da je posle dvanaest godina rada u Agenciji shvatio koliko patnji ona izaziva, koliko ljudi je ubila, ili im upropastila živote, po celom svetu, direktno ili preko onih činilaca koje drži. takođe, Agee napominje da je naveća i najmoćnija tajna služba koja je ikad postojala operisala na svim kontinentima i upuštala se u nasilne akcije. CIA je obučavala, finansirala i kontrolisala mnoge terorističke organizacije i njihove pripadnike među kojima je najpoznatija Al Kaida i njen

⁶ Agee, Ph. : "Dnevnik agenta", Globus, Zagreb, 1975. , str. 477 – 501.

⁷ Jakovljević, F. J. : Ibid, str. 121.

vođa Osama Bin Laden. Poubijala je hiljade ljudi, od kojih su neki bili poznati, dok ih je većina ostala anonimna. Ako je potrebno, ona će sprovesti i vojne akcije, sve do pravog rata. U poslednjih dvadeset pet godina CIA je bila umešana u zaveru protiv vlada u Iraku, Sudanu, Siriji, Gvatemali, Ekvadoru, Gvajani, Zairu, Gani. U Grčkoj je saučestvovala u uspostavljanju vojnog režima. U Brazilu je radila na dovođenju poramerički orjentisane vlade na vlast. U Čileu je posle atentata na Aljendea dovela vojnu huntu sa Pinoćeom na čelu. U Indoneziji je 1965. godine stajala iza još krvavije zavere koja je svrgnula Sukarna i dovela do pokolja gotovo milion ljudi. U Dominikanskoj Republici CIA je organizovala ubistvo Rafaela Truhlija, a zatim učestvovala u invaziji koja je sprečila povratak bivšeg liberalnog predsednika HUANA BOŠA. U Kubi je rukovodila invazijom koja je propala u zalivu svinja, i više puta pokušala atentat na Fidela Kastru⁸. Ovo su samo nekoliko konstatacija bivšeg pripadnika CIA date pre više od dvadeset godina. Koliko je od tog vremena počinjeno terorističkih radnji i zlodela može se samo naslutiti.

Izazivanje i održavanje kriznih žarišta forsirano je naročito u eri borbe protiv "komunizma"

Naročito se sa pravom računalo na nacionalizam, versku netrpeljivost za koju se smatralo da je "glavni protivnik komunizma", i prirodna brana protiv komunizma⁹.

Ovaj izum da oje poznati američki strateg Zbignjev Bžežinski, koji je njime izazvao sled veoma tragičnih događaja i posledica koje su brojane stotinama hiljada žrtava, nezapamćenim egzodusima naroda i stravičnim materijalnim razaranjima. Ovo je sve opravdano borbom za prava čoveka i demokratskih sloboda. događaji su, međutim, pokazali drugačiju sliku lica i naličja svega što je zadesilo mnoge zemlje i narode.

Primena specijalnih metoda i sredstava imaju određene ciljeve. Među njima se bnaročito istiću sledeći:

---

⁸ Agee, Ph. , Ibid, str. 422 - 425.

⁹ Frjerish, C. J. i Bžežinski, Z. ; Propaganda i monopol nad masovnim komunikacijama (rad objavljen u časopisu "Psihološke operacije u Vašingtonu", jula, 1976.)

- nastojanje da se sačuvaju stečene pozicije u političkom, ekonomskom, vojnom, kulturnom i drugim oblastima života zemalja ili područja;
- u osvajanju novih kvalitetnijih pozicija u određenim oblastima;
- pariranje uticaju i delovanju neke suparničke strane;
- istisnuto (ili pomereno u svoju korist) prisustvo i pozicije druge strane;

Zbog svih ovih faktora za sve zemlje u kojima subverzivne aktivnosti imaju dugu tradiciju, a takvih je veliki broj u svetu, neophodno je pravovremeno razotkriti suštinu strateških i konkretnih ciljeva neprijatelja, kakobi se moglo na adekvatan način i suprostaviti.

Osim toga, nužno je saznati sve faktore koji uslovljavaju određenu doktrinu i sve dimenzije njene praktične primene. Ovo tim pre što se sve aktivnosti odvijaju planski pri čemu se precizira niz elemenata, kao što su prostor, vreme, metode, sredstva, i dr.

Postoje i jasno definisani namenski zadaci koji se daju obučanim i dobro pripremljenim izvršiocima. Oni se upućuju i na pomoćne snage, odnosno na one snage od kojih mogu dobiti pomoć ili podršku.

Da bi se primenjenim aktivnostima postigli željeni ciljevi, nužno je posedovati niz relevantnih podataka o onom ko se napada i mestu odnosno području napada, zatim mogućnostima primene različitih postupaka i sredstava, kao i obezbediti strogu diskreciju namera i postupaka, što utiče na njihovu konkretnu bezbednost¹⁰.

Što se tiče vremenske dimenzije, ona je precizirana samo u konkretnom i ograničenom postupku za izvođenje pojedinačne akcije ili akcija, dok subverzivne aktivnosti imaju kontinuiran karakter. I u pogledu prostora granice nisu limitirane teritorijom nijedne zemlje, već to mogu da budu prostori kontinenata ili čak svetskih dimenzija.

---

¹⁰ Frjerish, C. J. i Bžežinski, Z. ; Propaganda i monopol nad masovnim komunikacijama (rad objavljen u časopisu "Psihološke operacije u Vašingtonu", jula, 1976.)

Sprovođenje kriminalnih delatnosti veoma je fleksibilno, a njihovi nosioci najčešće kamuflirani. Bit svega pomenutog sadržan je u činu primene sile i nasilja, njihovih preobraženih nosioca. Njima se bez direktne upotrebe oružja, primoravaju pojedine države na poslušnost i potčinjavanje, odnosno iznuđuju najrazličitiji ustupci. Time su i strateško politički rezultati postignuti, s tim što se do njih dolazi etapno. U prvoj etapi obezbeđuju se sigurni oslonci, odnosno adekvatne pozicije sa kojih se može uticati na tkove društvenog razvoja određene zemlje, time i destabilizaciju društvenih osnova. Tek u trećoj etapi čine se pokušaji da se kroz održavanje krize i nuđenje "pomoći" naprave radikalni zahtevi koji u suštini znače promene društveno-političkog sistema po receptu napadača ili uništenje i rapsarčavanje zemlje¹¹.

Očigledno je da se danas ispisuje nova glava u stvaranju ne samo novog svetskog poretka, već i novog sistema bezbednosti čija je budućnost krajnje neizvesna i puna rizika za mnoge zemlje i narode.

Unipolarizacij, mondijalizacija ili globalizacija praktično su sinonimi kojima se objašnjavaju različiti aspekti svetskog procesa koji obuhvata društveno-ekonomske, političke, vojne i druge odnose među subjektima međunarodne zajednice. U tim procesima izdiferencirala se elita globalne moći, koja na osnovu monopolskog položaja u odnosu na informacije, odnosno znanje, ekonomsko-finansijsku, vojnu, a time i političku snagu, ima odlučujuću ulogu u svetskim poslovima. Ova elita smatra da je nacionalna država prevaziđena, kao subjekat međunarodnih odnosa i da je slobodni pojedinac u slobodnom svetu osnovni činilac, pri čemu će tehničko-tehnološki razvoj doneti napredak za sve. Stvarnost je, međutim, sasvim drugačija. News Week iznosi da je razlika između bogatih i siromašnih iznosila 1930. godine 3:1; 1950. – 35:1; 1992. – 71:1; 1997. – 727:1 u korist bogatih. Bogatstvo tri najbogatija čoveka na svetu (Bil Gejts, Al Savda i Filip Anšuca) , veće je od bruto nacionalnog proizvoda, zajedno uzeto, 26 najsiromašnijih zemalja sveta.

Verovati u obećanja "usrećitelja" čovečanstva sa oakvim i sličnim tendencijama i istovremeno se nadati bezkonfliktnim odnosima mogu samo lakoverni i nerazumni. Pre se prepoznaje cinizam politike, koji nažalost još uvek počiva na davno izmišljenoj i primenjivanoj maksimi DIVID ET EMPERA.

---

¹¹ Kenedi, P. : "Preparing for jhe Twenty-First Century", Horper Perennial, 1993. , str. 128 – 131.

Veoma je široka lepeza pitanja, koja čekaju kompetentne odgovore od strane nepristrasnih teoretičara. Nas pre svega interesuju oni koji se odnose na pitanja bezbednosti u svetu i posebno u ovom rovitom regionu. Nova struktura i praksa NATO-pakta, ne isključuje mogućnost konfrontiranja sa enkim zemljama u prvom redu Rusijom. Stare i nove protivurečnosti koje se pre svega odnose na produbljivanje jaza između razvijenih i nerazvijenih, nastojanje da zapadna civilizacija nametne gospodstvo nad svetom, odnosno jedna petina nad ostatkom sveta, proizvodi niz krupnih problema. Zaobilaženje i marginalizacija mesta i uloge OUN takođe remeti poredak stvari. Monopolističko i često bahato i bezobrazno ponašanje određenih subjekata međunarodnih odnosa provocira reakciju i stvara pogodno tle za konflikte i najrazličitije vidove sukoba.

Činjenica je da su na svetskoj sceni prisutni globalistički i antiglobalistički procesi, ali su i konflikti realnost prošlog, sadašnjeg i verovatno budućeg vremena.

Abstract

Any attempt to comperhend the issues in question, calls for the consideration of two main issues. These are:

- 1. Continuity, current impact and frequency of conflicts, and*
- 2. The parallel, curent process of unipolarization.*

With a view to comprehend the relevant factors related to th causes and manifestations of conflicts that are present in many regions world wide (central and southeast Europe, especially Bakans, Near East, Russia, Georgia, Indochina, Africa, etc.), it is essential to explain another, simultaneous process of unipolarization and the establishing of the New World Order.

The paper places an emphasis on the agents of both integrative and disintegrative processes. It explains the causes of conflicts, their types, security risks and conequences. It also focuces on the new role of the USA in internationa affairs and identity of NATO and its modified role in resolving the conflicts; timeliness and efficiency of the UN responses and revitalization of international legislative and other instruments in preventing new conflicts from occuring and overcoming the exixting ones.

The unexpectedness and rapid succesion of events, such as pulling down the Berlin Wall, the dissolution of the Sviet Union,

the former Yugoslavia, and the Warsaw treaty, the collapse of the systemy in countries of real socialism, the outbreak of war in the territory of the former Yugoslavia and other major changes, have caught the teoretical thought unprepared. Theoretic elaboration of these issues is therefore more than necessary.

The issues raised by the events related to terrorism and their implications give all these a special dimension, particulary after September 11, 2001.

The issue of terrorism as a triggering mechanism for new conflicts has also been addressed in the paper.

The statement of George Kennan from the early sixties that the one who thinks that the future of the world is going to be better than its past must be completely mad appears to be vry topical at the moment.

Literatura:

1. Agee, Ph. : "Dnevnik agenta", Globus, Zagreb, 1975
2. Brazilien, G. : "The Future of the U. S. Government", New York, 1971.
3. Frjerish, C. J. i Bžežinski, Z. ; Propaganda i monopol nad masovnim komunikacijama časopis "Psihološke operacije u Vašingtonu", 1976.
4. Fukuyama, Francis, : "The End of History and The Last Man", New York - Toronto, 1992.
5. Jakovljević, F. J. : "Sekreti sekretnih službi SA", Izdateljstvo političeskoj literaturi, Moskva, 1973.
6. Kenedi, P. : "Preparing for jhe Twenty-First Century", Horper Perennial, 1993.